

veræ virtus obedientiæ, et monachicæ mortificatio A disciplinæ. Vere in eo cernitur et imperialis patientiæ dignitas, et apostolicæ humilitatis regnare majestas. Jussus enim prioratus officium abjicere, non contempsit, jussus recipere, patienter et humiliter obedivit: utrobique sibimet mortuus, et consummata obedientiæ loro constrictus, dum alienis omnino se substravit imperiis, nulla proprii sensus in se vivere vota permisit. Sed quoniam tanta beati viri humilitas sterilis esse non potuit, quod prius de Spiritus sancti rore radix ipsa concepit, prorumpentium ramorum germen pullulando diffudit.

Vir itaque Domini venturus aliquando Romam, præcipit cuidam fratri, ut secum pergeret, quia sicut rogatus fuerat eum, in monasterio S. Pauli priorem constituere decrevisset, ille nonnulla diffi- B cultatis obstacula reluctatus opposuit, et modo hoc, modo illud, tandem obstinatus obedire contempsit. Maiolus autem inobedientiam fratris æquanimiter tulit, eoque relicto itinere, quo decreverat, com- meavit. Cumque frater in monasterio per inobe- dientiam remansisset, et reliqui fratres in eum ve- hementer inveherent, ac tam obstinatæ duritiæ per- vicaciam unanimiter increparent, tandem in cor reversus, adversus propriam voluntatem in arma congreditur, salutaris obedientiæ telis accingitur, et mox supernæ gratiæ fervore succensus, beati viri vestigia perniciousiter comitatur. Sed dum ille nesciens cœptō itinere graditur; hic vero post eum festinanter accelerat, et anxius ac repentinus anhelat. Mox ad quendam fluvium pervenit, cujus vir Domini jam C vada transierat, et super ripam adhuc alteram con- sistebat.

Cum itaque monachus in citeriori se fluminis cre- pidine figeret, quoniam absente navigio transitum non haberet, videns procul astare magistrum, quod solum potuit, præsto corruens in terram se humili- ter stravit; et quia veniam deprecans, per oris or-

ganum forte non posset audire clamorem, de toto corpore linguam fecit. Quod dum eminus Maiolus aspexit, quid hoc esset, incunctanter agnovit, moxque misso remigio transferri ad se monachum fecit. Quem præsto vir Dei ad quid venisset, inquit: at ille simul et de præteritis veniam deprecatur, et impleturum se de cæteris quidquid injungeret, pol- licetur. Tunc ille: Vis, inquit, absque dubio pæni- tentiam? Quo respondente: Volo; protinus addidit: Huic igitur osculum præbe. Nam casu tuberosæ cutis illic leprosus astabat. Ille confestim in ejus osculum ruit, moxque lepra mundati corporis prorsus eva- nuit. Sic sancta obedientia fructum suæ humilitatis invenit, dum non modo veniam se corrigendo pro- meruit, sed et signum insuper tam perspicuæ virtutis ostendit. Et cui superbia pene potuit apostolicam in- ferre perniciem, humilitas dedit apostolicam exhi- bere virtutem.

585 Hæc omnia, venerabilis Pater, non sine magno timore describimus, ne vel per oblivionem propriam, vel per infidæ relationis audaciam a ve- ritatis linea quantumlibet declinemus. Quamobrem næc nos non constanter astruimus; sed quia velut sub hoc relationis ordine ad nostram fuerint perlata notitiam, opinamur.

Verum quisquis obedientiam prædicat, illi sum- mopere cavendum est, ut eum nota rebellis inobe- dientiæ non inurat. Nam ubi distat 586 opus a la- biis, scædatur nomen auctoris. Quoniam qui idipsam quod ore statuit factis oppugnat, legem procul dubio destruit quam promulgat. Quapropter ipsum obe- dientiæ deprecor et humilitatis auctorem, ut in pro- ximo dignetur a me hujus infamiæ probra repellere, meque permittat hunc Prophetæ versiculum in Ca- sinensis cœnobii foribus decantare: « Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar ecce adsum (Isa. LI, 6). »

Sit nomen Domini benedictum.

587-588 OPUSCULUM TRICESIMUM QUARTUM.

DE VARIIS MIRACULOSIS NARRATIONIBUS, ADDITA SIMILI DISPUTATIONE DE VARIIS APPARITIONIBUS ET MIRACULIS.

ARGUMENTUM. — Hoc opusculum totum exemplis admirandis refertum est, quæ unō nomine miracula ap- pellantur, quæ magnam vim ad inflammandos animos ad virtutem, a vitiisque deterrendos habere, cer- tissime constat.

Domno DESIDERIO archangelo monachorum, ac D cæteris sanctis fratribus, PETRUS peccator monachus devotissimi famulatus obsequium.

Cum in meo pectore tuæ charitatis ardor inextin- guibiliter ferveat, meque circa tui memoriam tepe- scere non permittat, mihi nuper aliquid in memo- riam venit, quod me mittendæ tibi legationis admo- nuit. Nam dum in tui contemplatione sedulus habi- tarem, et angelico fratrum, sanctoque conventui,

sic in cordis obtutibus velut corporaliter inteteres- sem, inter alia multa repente tuarum recordatus sum litterarum, quas tu quidem sub interrogatione misisti; sed his ego synodali præpeditus instantia adhuc non respondi. Et hæc in illis, si reminisci va- leo, continebantur epistolis: quia zelotypa quædam mulier habens virum ex adulterii fraude suspectum, qualiter eum sibi vindicare posset proprio toro con- tentum, a vicina petiit muliere consilium. Quæ ni-

mirum perversa, et ultricibus flammis evidenter obnoxia, hoc eam sacrilegium venenata serpentis antiqui suadela perdocuit, ut corpus Dominicum quasi communicura perciperet, quod caute reservans, viro suo postmodum non sine quibusdam maleficiis propinaret. Quod videlicet a sacerdote perceptum, et usque dum occasio præberetur palliolo reservatum, non sine magno dedit stupore miraculum. Hæc enim particula Domini corporis inventa est usque ad medietatem in carnem esse conversam, altera vero medietas panis speciem non mutavit. Itaque si rite reminiscor, hoc proposuisti, deinde quid portenderent, inquisisti. Super qua quæstione, quia non necesse est diutius immorari, brevi compendio quid mihi videatur expediam. Nam idcirco Deus omnipotens sacrosanctum illud mysterium in carnis speciem vertit, ut perfidiam reprobæ mulieris argueret, dum visibilem Domini corporis ostenderet veritatem: quatenus quæ purum panem, ut videbatur, ante credebat, veræ carnis speciem cerneret, sicque sacrilegam coepti sceleris audaciam suo ipsa iudicio condemnaret. Quod autem medietas sic remansit, ad evidentioris iudicii testimonium proficit, ut dum in una eademque substantia hinc panis, illinc carnis adesse consideras speciem, in utroque veræ carnis verique panis indifferenter intelligas veritatem, quia et ipse est panis qui de cælo descendit (Joan. vi), et ipsa nihilominus caro quæ de virginalis uteri materia prodiit.

Nam et vester ille finitimus piæ recordationis Amalphitanus episcopus, nomen nescio, Stephano Romano Pontifici, me præsentem, sub iurejurando sæpe testatus est quia cum aliquando ad mensam Domini sacrificaturus accederet, sed super sacramento Domini corporis incredulus hæsitaret, in ipsa confectione salutaris hostiæ, rubra prorsus ac perfecta caro inter ejus manus apparuit, ita ut etiam digitos illius cruentaret, sicque sacerdoti omnem scrupulum dubietatis auferret. Ubi notandum quam sit immane periculum indignis manibus attrectare tam terribile sacramentum. Sed quid de sacramentis ipsis eloquimur, cum etiam super eos aliquando, qui ex eorum vasis offendunt, terribiles fieri sententias videamus?

CAPUT PRIMUM.

Terribile exemplum Arnaldi episcopi Aretini calicem Dominicum alienantis, et ab Ecclesia subtrahentis.

Arnaldum certe Aretinæ sedis episcopum tu quoque familiariter agnovisti. De hoc mihi Martinus eremita, magnæ scilicet opinionis vir ac celebris famæ narravit 589. Quia ex quodam sui juris monasterio calicem aureum abstulit, et quibusdam imminentibus necessariis alienavit: cui nimirum calici nobilis ac devota mulier, quæ eum sanctis obtulerat, anathematis titulum, ne ab aliquo tolleretur, provide fecit insculpi. Interea cuïdam fratri sopore depresso, videre contigit quemdam lacum nimii caloris ardore ferventem,

et piceos, sulphureosque fetores non sine tetri fumi voluminibus exhalantem. Circa quem lacum teterissimi quidam velut Æthiopes, nigris similiter equis, sed excelsis instar turrium, insidebant. Intus autem innumerabilia crudelium tortorum monstra; damnatorum verò videbantur horribilia, ac diversa supplicia. Inter quos subito contigit, ut etiam Arnaldum videret episcopum, quem videlicet in illis prænimietate caloris exundantibus aquis cervicetenus immersum, terribiles duo Æthiopes constringebant, quorum alter sartaginem ferream, alter calicem aureum in manibus habere videbatur; sed iste cum sartagine calicem replebat aqua, et ille labiis episcopi protinus eundem calicem apponebat, eumque funditus exhibere compellebat. Sic itaque nunquam cessabant, et ille poculum labiis hiantis immergere, et iste coactus indesinenter haurire. Quid multis immoror? Hanc visionem audivit episcopus ut monasterio restituat calicem, ab amicis omnino suggeritur. Ille sub fortassis ambiguo reddere pollicetur. Sed dum res in crastinando differtur, imo dum circa salutem suam ille non vigilat, cælestis super eum sententia non dormitat. Nam et B. Petrus de his, quæ fictis verbis in avaritia negotiantur, ait: « Quibus iudicium jam olim non cessat, perditio eorum non dormitat (I Petr. ii). » Quadam itaque die, tertia propinquante jam hora, in castelli, ubi erat, crepidinem, sellam præcepit afferri, ut surgentis calorem solis exciperet, ac matutinis frigoris reliquias propulsaret. Cumque residenti domestici sui, servi, atque contubernales assisterent; et ille securus, hilaris ac jucundus, faceta cum eis, et urbana verba misceret; subito repentinus dolor in ejus verticem tanquam gladius irruit; eumque morior, morior exclamare coegit. Mox bajulantibus necessariis defertur ad lectulum: mysterium sacrosanctæ communionis accepit ac spiritum protinus exhalavit. Timeat ergo quisquis vel ecclesiastici mysterii utensilia distrahit, vel tremendi anathematis elogium parvipendit; ne dum quasi securus ambulat, latentis eum iudicii laqueus comprehendat. Heu miserabilis valde, et infelix humana conditio! Certe præfatus episcopus licet in hoc sibi negligentiae torpor obrepserit, alias tamén acutus erat, ingeniosus et cautus, tantæque facundiæ, ut dum expeditissime in verbis decurreret, circumcisus labiis dici non immerito potuisset. Sed cum Apostolus dicat: « Prudentia carnis mors est; prudentia spiritus vita et pax (Rom. viii): » quid prodest, si quispiam sæculi hujus prudentia calleat, si ingenii vivacis obtutibus abdita comprehendat, si versuta calliditate, tanquam Proteus, in varia se formarum monstra convertat.

590 CAPUT II.

Aliud terribile exemplum Tedaldi episcopi.

Interea sub hujus occasione sermonis, illud in memoriam redit, quod olim Tetaldus episcopus prædecessor istius, in festivitate beati Donati constitutus in pulpito, sermoni, quo concionabatur, adje-

cit. In Longobardiæ, inquit, finibus unde originem A duco, vir erat versipellis ingenii, et acutissimæ subtilitatis, duplex animo, sermone lepidus, concinnandis fabricandisque commentis edoctus, in reperiendis ac variandis consiliis vehementer astutus. Nunquam erigebat brachia contra torrentem, sed ex quocunque latere mundani turbinis eum aura proflaret; ille protinus aptum calliditatis, atque versutiae pallium opponebat. Accidit autem, ut hunc post obitum quidam frater nocturna visione conspiceret. Lacus erat igneus; qui flammivomis vaporabat incendiis, et crepitantibus ignium globis terribilem cernentibus incutiebat horrorem; quem lacum trabalis enormitatis videbantur obsidere dracones, variaque serpentium genera, hinc inde per circuitum spatari. Vir autem ille quem diximus, in ipsa B flammaram stridentium voragine coarctatus, tentabat quidem effugere, sed obstantibus bestiis, dolebat aditum non patere. Modo scilicet ex hac parte fugam parabat; sed ecce serpens obvius aderat. Per aliam partem erumpere satagebat, sed ecce rursus alia bestia laxo gutture stridens iter occluserat. Ille rursus et alia ad evadendum loca tentabat, sed insurgentibus bestiis, omnino meatus aufugii non patebat. Porro autem cum Veritas dicat: « Eadem mensura qua mensi fueritis remetietur vobis (Matth. vii; Marc. iv); » hoc illi justo Dei iudicio contingebat. Sicut enim ille per carnalis astutiae vanitatem, ex quibuslibet huius sæculi se noverat laqueis expedire; ita postmodum versa vice nullo valebat ingenio supplicium, quo cruciabatur, evadere. Qui nimirum si prudentiam, qua callebat; in divinis studuisset exercere mandatis, non cremaretur inter rabida ora serpentium, sed gauderet potius inter agmina beatorum.

CAPUT III.

Aliud exemplum cujusdam non dantis honorem loco sacro

Unum plane contigit in nostris partibus de quodam carnaliter sapiente, quod dignum non est silentio præterire. Fanensis quidam primarius civitatis, Hugo nomine, ipsa nocte, quæ peracta Parasceve, sacrosanctum Sabbatum Dominicæ sepulturæ præcedit, cum armis et armatis ingressus ecclesiam, in qua divinis vacabatur officiis, perosum sibi violenter hominem cepit, ac vinculis crudeliter mancipavit. Quem quia nova præsumpsit, novo Deus omnipotens supplicio condemnavit. Nam cum sensum mentis, in quantum mihi videtur, integrum teneat, omnes eum tanquam vesanum, exinanitum, atque dementem conspuunt, abjiciunt, et exprobrant. 591 Halitum quippe ejus, juxta querelam B. Job uxor exhorret (Job xix), eumque velut arreptitium nurus explodit, ad mensam, sive colloquium filius non admittit, avertunt oculos famuli, dedignantur amici, clientes, milites, affines atque propinqui: episcopus etiam civitatis, et, ut compendiose cuncta complectar, omnis clerus et populus jam fere per duodennium arbitrantur eum mentis impotem et vesanum,

nullumque cum eo tanquam energumeno dignantur habere consortium. Porro cum dives sit, et exuberans domus ejus, fluunt pannosæ et illotæ vestes, horret inculta cæsaries, caput ejus diuturni sudoris fetet injuria, corpus totum per longam sordet incuriam. Hic plane, cum me adesse cognosceret, me concitus adiit, mala quæ patiebatur exposuit, querelam de suis sobrio sermone digessit, et (quantum ex tenore verborum ejus colligere potui) rationabiliter declamavit. Itaque conveni filium, episcopum quoque ac de civitate quamplurimos, et subtiliter inquisivi, quod inordinatum, quid delirum, quid ineptum in illo conspicerent, pro quo illi vesaniam imputarent. A quibus utique nihil aliud, et ne unum quidem certi signi verbum addiscere potui, nisi hoc tantum, quia demens est: quod omnes ore consono unanimiter afferbant. Cumque ego dicerem: Quomodo id scitis, quibusve indiciis eum insanire conjicitis? Nihil aliud inventientes, idipsum denuo replicabant: Demens est. Quod mihi videtur profundum atque admirabile Dei omnipotentis esse iudicium, ut qui prudens, et sciens sponte desipuisse cognoscitur, prudens et sciens opinione vesaniæ puniatur: et qui sponte factus est furiosus, demens ab omni populo iudicetur invitus. Merito contra votum adjudicatur insanis, qui voluntate propria conatus est insanire. Enimvero si veraciter fureret, eo minus miser esset, quo despectus sui mala, quæ patitur, ignoraret. Non est itaque sicut mortuus sæculi (Psal. cxlii), qui non sentit; sed sicut mortuus est inferni, qui jugiter moritur, et mortem ipsam sentire non desinit. Salvo nempe illo terribili in mundi fine iudicio, nunc etiam omnipotens Deus non modo crudelia quælibet facta, sed et superba, sive sacrilega, prout dignum est, ulciscitur verba. Vindicavit siquidem, quod Balthassar sacra vasa temulentus indigne tractavit (Dan. v); nec dimisit inultum, quod Nabuchodonosor arroganter elata verba deprompsit: « Nonne, inquit, hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, et in gloria decoris mei? » (Dan. iv.) Et ecce sicut propheta testatur, cum adhuc sermo esset in ore regis, vox de cælo ruit: « Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex, regnum transit a te, et ab hominibus te ejicient, et, cum bestiis, atque feris erit habitatio tua (Ibid.). » Punivit præterea Dominus Sedechiam regem Juda, qui per reprobos actus Dei mandatum contempsit (II Par. xxxvi). Ultus est etiam Ananiam prophetam, non quia malum fecit, sed quia mendacium protulit. Cui Jeremias: « Non, inquit, misit te Dominus, et tu confidere fecisti populum istum in mendacio, idcirco hæc dicit Dominus: Ecce mittam te a facie terræ: hoc anno morieris (Jer. xxviii). »

592 CAPUT IV.

Clerici pugnacis, insolentis et blasphemis cædes.

Novis [Nostris f.] quoque temporibus accidit, ut in Burgundiæ regno quidam clericus esset superbus nimis ac tumidus: et non modo carnali vitæ sæcu-

lariter deditus, sed et contra suum ordinem terribiliter bellicosus. Hic itaque cum ecclesiam B. Mauricii multis inclytam prædiis, suis ditionibus usurparet; potens autem quidam e diverso sui juris esse, non sine magna livoris atque certaminis animositate contenderet, tandem belli dies utroque paciscente statuitur, et a multis hinc inde frementium armorum agminibus convenitur. Potens autem ille, quem diximus, nuntium ad hostilia castra direxit, qui et apparatus belli solerti speculatione perpenderet, ac sibi celeriter nuntiaret. Forte tunc clericus missam cum his, qui dimicaturi erant, suis fautoribus audiebat. Cumque ad Evangelium veniret, in fine lectum est: « Omnis qui se exultat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur (Matth. xxiii; Luc. xiv, xviii). » Illico clericus in hanc sacrilegam vocem protervus erupit: Hæc, inquit, sententia vera non est; nam si ego me meis adversariis humiliter inclinassem, hodie tot possessionum atque clientium copias non haberem. Reversus autem nuntius domino suo fideliter retulit, non modo quod in bellici procinctus apparatu conspexit, sed hoc etiam quod in ore clerici tumide loquentis audivit. Tunc ille plaudens in Domino lætus efficitur, atque ad spem procul dubio obtinendæ victoriæ milites cohortatur. Conglobatis itaque diversorum cuneis armorum, ex utraque parte pugna committitur, vires viribus opponuntur, depressa telorum silva deponitur, et humanis inflicta corporibus arma grassantur. Habebat autem clericus equam, quam videlicet præliaturus ascenderat, tantæ velocitatis ac roboris, ut nullus sibi videretur equus, aut mulus ad dimicandum posse præferri. Casu, imo Deo disponente, contigerat, quod præcedenti nocte jumentum illud stabulo solutum abscederet, acervumque salis inveniens, ex eo plurimum comederet. Clericus itaque dum in acie constitutus super aquæ rivulum deveniret, ibique cominus adversantium armis arma conferret, jumentum, ut erat assumpti salis copia sitibundum, frenum de manu rectoris violenter extorsit, suisque totum viribus vindicavit, ac præsto caput in aquam ad bibendum inhianter immersit. Ille vero, dum ea manu, qua scutum tenebat, cum jumento confligit, hostilibus jaculis faciem coactus exponit: et ecce repente gladius os ejus fulminis more transfixit, talique vir reprobus vitam suam sine conclusit. O quam congrue in illa pertulit corporis parte vindictam, qua nigri fellis in Dominum vomuerat blasphemiam! Et cum Propheta de talibus dicat: « Filii hominum dentes eorum arma, et sagittæ, et lingua eorum gladius acutus (Psal. lvi); » qui linguam suam et dentes adversus Deum gladii more vibravit, digne per eadem membra materialis gladii pœnas exsolvit. **593** Isti plane contigit quod Dominus in Evangelio dicit: « Quia super decem et octo homines turris Siloe cecidit, et occidit eos (Luc. xiii). » Quem vero mystice turris illa significat, nisi illum cui Psalmista decantat: « Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis a

A facie inimici? » (Psal. lx.) Huic enim expositioni ipsum quoque Siloe nomen adgaudet. Siloe siquidem interpretatur, *missus*. Haud dubium quin sit ille, qui dicit: « Qui me misit, mecum est (Joan. viii). » Et ibi cæcus a nativitate lumen accipit ab eo qui ait: « Ego sum lux mundi (Matth. xxi). » De casu istius turris alibi sub figura dicitur lapidis: « Omnis qui ceciderit super illum confringetur, supra quem vero ceciderit, conteret eum. » Super hanc turrim, sive lapidem, cadit homo, atque confringitur, cum per fragilitatem aliquam peccat, sed ejus super se ruina conteritur, cum superbe blasphemat. Turris ergo Siloe super hunc clericum cecidit, et sicut blasphemando meruerat, omnino contrivit.

CAPUT V.

Quod Deus nullum peccatum impunitum relinquit.

Et quid mirum, si gravia nos peccata tormentis addicant, cum subtile Dei judicium impunita etiam minima non relinquat? Imo quid novum, si reprobæ locutionis sacrilegium damnat, cum ipsa quoque laudis suæ præconia, nisi digne sint deprompta, contemnat? Adraldi nempe prudentis et religiosi viri, qui Bremetensi præminet monasterio, didici relatione quod scribo, quod etiam inditum litteris esse dicebat. Clericus, inquit, Coloniensis Ecclesiæ vadum fluminis transibat, et ecce beatus Severinus ejusdem Ecclesiæ nuper episcopus, equi ejus habenas apprehendit, eumque retinens, sistit. Cumque ille in stuporem versus, et graviter admiratus, cur illic tam clarus et tam celebris famæ vir moraretur inquireret: Da mihi, ait, manum tuam, et quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu. Cumque datam manum fluctibus episcopus impressisset, tantus eam ardor absorbit, ut undique carnes ejus resolutæ diffuerent, et ossa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Ad quem clericus, [cum adde] nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, et fama tua consonis totius Ecclesiæ præconiis celebretur, cur te pestilens hæc vorago constringit, tantoque, proh dolor! incendio cruciaris? Ad quem sanctus episcopus: Nihil, ait, aliud in me remansit ultione plectendum, præter hoc tantum, quia dum, in aula regia constitutus, imperialibus me consiliis vehementer implicui, canonicæ synaxis officia per distincta horarum spatia non persolvi. Mane quippe simul omnia coacervans, tota die negotiis ingruentibus secunda libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris hujus fero supplicium. Tu vero omnipotentis Dei clementiam humiliter implora, ut manum tuam in salutis pristinæ restituat statum. Quod cum factum fuisset: Vade, inquit, fili, obsecra fratres nostros Ecclesiæ clericos, et alios spirituales **594** viros, ut pro me preces fundant, indigentibus subsidia conferant, sacrificiorum votis insistant. His enim peractis, ego mox de vinculo pœnæ hujus indubitanter expediar, et expectantibus me beatorum civium choris lætus adjungar. Quod certe magnam nobis debet inferre formidinem,

quia cum sanctum virum, uni culpæ duntaxat obnoxium, tam intolerabilis purgatorii pœna cōstrinxerit, væ, væ, quæ mihi, meisque similibus est inferenda sententia, quos tot reatum prolixitas gravat?

CAPUT VI.

Quod Dei laudes fœdis cogitationibus non sint inquinandæ.

Distinguenda sunt ego per momenta temporum ecclesiasticæ institutionis officia, et sub magna divini timoris, ac reverentiæ dicenda sunt disciplina, ne dum psallimus, fructum spiritus cum carnis desidia misceamus. Quid enim prodest, hostiam Deo laudis offerre, et per torporem negligentiae fœdis

cogitationibus inquinare? Hanc porro boni, malique misturam locus ille significat evangelicus, ubi dicitur: Quia docente Domino, aderant quidam ipso in tempore nuntiantes illi de Galilæis (*Luc. xiii*), quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Nam quia Pilatus, os malleatoris interpretatur, quid per hunc, nisi diabolum debemus intelligere, qui paratus est semper homines offensionum ictibus verberare? Unde et virgam super humeros hominum tenere dicitur per Prophetam: « Virgam, inquit, humeri ejus superasti, sicut in die Madian (*Isa. ix*). » Quid vero sanguis, nisi peccata? Quid sacrificia, nisi rectas, et acceptabiles Deo significant actiones? Pilatus ergo Galilæorum sanguinem cum sacrificiis miscuit, quia malignus spiritus vel orationes nostras pravis cogitationibus polluit, vel opera bona peccati cujuslibet attaminatione corrumpit, ut sanguis sacrificium polluat; dum reatus offensio oblatam Deo recti operis victimam fœdat. Unde scriptum est: « Quia cum Abraham Deo sacrificium de pecoribus, ac volucribus devotus offerret, descenderunt volucres super cadavera, et abigebat eas Abraham (*Gen. xv*). » Quid enim expriment volucres, nisi reprobos spiritus per aera volitantes? volucres ergo a sacrificio nostro repellimus, cum operum nostrorum victimas a malignis spiritibus eas fœdare tentantibus, provide custodimus.

Idem sane, quem prædiximus, Adraldus, dum in Burgundiæ regno mihi conviator incederet: In hoc, inquit, loco per quem nunc transitum habemus, aliquid contigit, quod si dicimus, non videtur otiosum. Frater quidam nostri cœnobii (haud dubium quin Cluniacensis) piæ mentis, et rectæ conversationis vir, hinc aliquando transibat; et ecce cœnitus quidam, quasi ex Hierosolymitana peregrinatione deveniens, palmam ferebat in manu. Cumque peregrinus, et monachus invicem obvii sese altrinsecus pertransiissent ait ille: Completorium in lecto, nec salus est, nec profectus. Quod frater audiens, admiratus expavit, ac repente post terga respiciens, eum videre non potuit. **595** Mox enim ut verbum protulit, omnino disparuit. Ille vero ad conscientiam mox reversus invenit, quia pridiano vespere lassus de via redierat, et fessa in lectulum membra projiciens, jacendo canonicas horas compleverat. Utrum ille angelus fuerit, an rêvera, sicut videbatur,

A homo, Dei ducimus relinquendum esse iudicio.

In hac etiam eremo fontis Avellani, ubi nunc habitato, prior quidam fuerat, nomine Joannes, qui lentis quibusdam infirmitatibus macilentus videbatur semper et gracilis. Hac itaque sui corporis imbecilla tenuitate confusus, sæpe jacens in lecto completorium decurrebat. Accidit autem ut dæmoniacus quidam non procul abesset, qui multa hominum secreta, et obscenos actus impudens propalaret. Cumque præfatus Joannes dæmonem exire præciperet, et quibusdam exorcismi quæstionibus flagellaret: Tunc, ait, ille es, qui sub cotto quotidie completorium insurras, et modo me quasi sanctus ejicere, et juris mei vasculum de meo vis dominio liberare? Hoc audito, frater erubuit, quia rei veritatem etiam per mendacii recognovit auctorem.

Alter etiam eremita, qui vocabatur Joannes de Anso, cum ei, ut egrederetur vehementer insisteret, ac divini nominis adjurium crebrius intentaret: Nunquid oblitus es, ait, hæc tibi nocte quid fecerim? Nam, si non excidit, certus es quia dum ego me in aprî silvestris effigiem verti, tu me quasi venator insectabar. Sed qui videbar aper, subito speciem venustæ mulieris assumpsi, atque in osculum tuum ruens, ut semen effunderes, cum gloria triumphavi. Cum itaque reprobos spiritus de fratre delinquente per soporis enèrgiam se gloriatur habuisse triumphum; quanto putamus eum gaudere tripudio super his, qui labuntur in adulterium, vel incestum? Unde sæpe Deus omnipotens terribile exhibet etiam in hac vita iudicium, nec tamen miseri homines desinunt iterare plectendum.

Nam Robertus Gallorum rex, avus istius Philippi, qui in paterni juris scepra successit, propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, anserinum per omnia collum, et caput habentem. Quos etiam, virum scilicet et uxorem, omnes fere Galliarum episcopi, communi simul excommunicaverunt sententia. Cujus sacerdotalis edicti tantus omnem undique populum terror invasit, ut ab ejus universi societate recederent, nec præter duos sibi servulos ad necessarii victus obsequium remanerent: qui tamen et ipsi omnia vasa, in quibus rex edebat, vel bibebat, percepto cibo, abominabilia judicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem rex coactus angustiis, ad sanum consilium rediens, divertit incestum, iniitque legale connubium.

CAPUT VII.

Quod non sunt commatres ducendæ uxores.

Sed et Otto rex Teutonicorum, qui postmodum imperator creatus est Romanorum, Adalidem Italiæ reginam, quæ sibi commater **596** exsiterat, suscepit in conjugem. Quem filius ejus Almificus, qui Maguntinæ præsidebat pastor Ecclesiæ, cœpit constanter arguere, et scelestum luridumque conjugium publice condemnare. Pater autem vehementer iratus, eum comprehendere præcepit, et carcerali mox custodiæ mancipavit; quem per annale circiter spatium carcer inclusit, sed a correctione linguam ter-

roris vinculum non ligavit. Cum vero pater eum A quadragesimali decurrente jejunio, de custodia decrevisset educere, antequam psalterium expleret, quod aureis exarabat apicibus, recusavit exire. Verumtamen dum exivit, zelo sacerdotalis accensus auctoritatis, non quievit, sed mox in patrem jaculum publicæ excommunicationis intorsit. O vere dignum regio genere sacerdotem, qui in causa Dei non imperiale fastigium, non paternum recognovit affectum; sed dum paternam ac regiam auctoritatem in solo Deo constituit, hunc hominem ejus legibus resistentem, a se prorsus extraneum deputavit. Dixit autem patri: Tu arbitraris me adversum te insolenter agere, te vero præjudicium sustinere: cito prænosces, quia die sancto Pentecostes uterque simul astabimus ante Deum, ibique ventilabitur inter nos, librata justitiæ lance, litigium. Ibi luce clarius apparebit quis nostrum æquitatis lineam teneat, quis Dei legibus contradicat. Factumque est, ipso, qui dictus est, sacrosanctæ solemnitate die, ut dum præfatus Augustus imperialibus infulis redimitus, multorumque pontificum choris, sive procerum vallatus agminibus, missarum solemnibus interesset, repentino super eum veniente judicio, repertus sit mortuus. Episcopus autem in Domino jam quieverat. Sic sic qui de incesto conjugio contempsit inter homines judicari, ad tribunal æterni judicis coactus est pertrahi; et qui subjectum sibi dedignatus est audire pontificem, terribilem super se non potuit evadere majestatem.

Hæc ego, venerabilis pater, et alia quamplurima, C non sine magnæ formidinis angore conscribo; ne videlicet, vel relatores mei meræ veritatis semitam non tenuerint, vel ipse quoque relationum in quolibet immemor oblivione deliquerim. Verumtamen teste conscientia, non hæc mentiendi voto, sed ædificationis affectu, prout melius possum, narrata recolare, satago schedulis adnotare. Si quid mihi tamen in his oblivionis obrepsit, imo quidquid humanæ conditionis infirmitate deliqui antequam nexibus hujus carnis absolvar, divina mihi pietas tuis orationibus in memoriam revocet, ac digne lugere permittat; ne viventi mihi poenitendum quid manere possit occultum, quod morientis sit oculis ingerendum.

Horno abbas Cluniacensis, cum ad suum me monasterium perduxisset, frater quidam senex in infirmorum domo, ingravescente totius corporis tumore, languebat. Hic porro, cum abbatis comperisset adesse præsentiam, lætus effectus, divinam coepit implorare clementiam: Domine, inquit, quem nullum latet occultum, quæso, si quid reatus in me est, quod non sim hucusque confessus, tu mihi misericorditer in memoria revoca, quatenus abbati meo dum præsens 597 est, pure confitear; atque ab eo, qui jus hoc in me præ cæteris habet, judicatus absolvat. Hoc dicto, hujusmodi vox auribus ejus insonuit: Certe est, certe est aliquid in te, quod confessus adhuc non es. Cumque ille vocem solam audiret, sed a quo procederet, non videret, orando subjunxit: Ex-

A prime, domine, manifeste quid hoc sit, ut confessus corrigam quod erravi. Porro vox eadem peccatum quoddam [sicut quærebat] signanter expressit, quod ille a se commissum illico recognovit, et abbati festinanter ascito, facta confessione, purgavit, paucisque post diebus in sancta pace defunctus est.

CAPUT VIII.

Terribile exemplum cujusdam hominis desperati, ac interficientis seipsum.

Non talem sortitus est finem clericus ille, de quo mihi idem Hugo Cluniacensis monasterii rector fida relatione narravit: Religiosus, inquit, quidam episcopus in expeditione positus, cum venisset ad ripam cujusdam fluminis, substitit, ibique lassus recreare spiritum coepit. Cumque illic tranquille B quiesceret, audivit vocem de fluminis alveo prodeuntem, et hæc verba clarius exprimentem: Hora venit, homo non venit. His auditis, episcopus sollicitus redditur: et recogitans hoc sine mysterio esse non posse, adventum rei solerti custodia præstolatur. Sed dum attentus explorator expectat, dumque hæc et illa recogitat, ecce quidam clericus agillime properabat, equumque calcaribus atterens, amnem transire quanto citius festinabat. Admonuit autem suos episcopus, ut obvios se venienti festinanter objicerent, eumque a sui cursus impetu retinerent. Cumque ille perniciter properans, flumen aggredere præcipitanter invadere, ac sine mora transire; illique contra violententer obsisterent, et gradum figere compulissent, ait: C Quiescite, quæso, dimittite me, recedite; quia jussio regis urget. Non est res, quæ deferri possit in posterum. Mysterium regis instat, inevitabilis necessitas imperat. Quid plura? Sanctus episcopus eum violentissime retentum, supervenienti nocte secum habere coegit hospitium. Sed, o misera hominis ac lugenda conditio, quæ facilius valet sibi consciscere mala cum desunt, quam vitare cum imminet! Episcopo scilicet cum suis gravi sopore depresso, ille vas aquæ in hospicio reperit, in quod caput immergens, suus ipse tortor effectus, se feraciter enecavit. Sed sicut iste, licet occulto, districto tamen Dei judicio, carnis interitum pertulit; ita per ejus piam clementiam mortem animæ simul et corporis alter evasit.

CAPUT IX.

Volifragus infirmitate corripitur, ut resipiscat.

Nam quod nunc dicturus sum, et ex relatione jam dicti Cluniacensis abbatis, 598 et ex ore illius, cui res ipsa contigerat, frequentius audivi. Adolescens quidam erat in finibus Aquitanie, qui cum coævis suis juvenulis de animarum suarum coepit salute tractare. Deliberatione præmissa, tandem statuunt, ac unanimi invicem confederatione proponunt, et mundani cultus pompas abjicere, et ad monasticæ conversationis ordinem commigrare. Sed dum res adhuc suspensa differtur, dum rerum ordo multiplici varietate concutitur; ipse quoque tener adolescentis animus fixus in suo proposito

non tenetur. Quid multa? Mutata penitus mente desponsavit uxorem. Cumque per processum temporis mens ejus et memoriam sancti propositi paulatim de se prorsus eraderet, et sub prætextu conjugii ad explendam carnalis illecebræ voluptatem impatientius ebulliret, divina super eum vigilante clementia, subito languore percussus est, ac paulo post ad extrema pervenit. Necessariis igitur, ac propinquis de jam quasi defuncti disputantibus sepultura, dum in medio positus videretur cadaver exanime, vixque tenuis quidam motus in ejus pectore palpitaret; ecce duo teterrimi ac trucis vultus Æthiopes eum (ut sibi videbatur) tanquam leones rugientes invadunt, rapaci ferocitate corripunt, de corpore violenter evellunt, mox pedes ejus, et brachia duris alligant nexibus, sicque velut hædum in phalanga pendulum alter post alterum bajulare cœperunt. Quos autem dolores, et torsiones ipse pertulerit, quantum, et qualia viderit, vel audierit, per quamplurima eum loca veclaverint, perlongum est non tantum stylo dirigere, sed simplicibus quoque verbis ex ore per ordinem referentis audire. Hoc tantum hic inferre sufficiat, quia dum per obscuræ caliginis eum loca portarent; ecce B. Petrus apostolus splendidus et coruscans occurrit, eumque de portantium humeris raptum, nexibus, quibusangebatur, absolvit. Illi mox relicta præda stridentes dentibus, et ejulantes abscedunt, factumque sibi præjudiciū flebiles conqueruntur. Beatus autem apostolus adolescentem ad Cluniaci monasterium secum duxit, eique forinsecus posito, sese, donec reverteretur, expectare præcepit. Ego, inquit, meum monasterium ingrediens visito, ac per circuitum cuncta perlustrans, quid agatur, attendo: deinde ad te, consideratis omnibus, redeo. Sed mox ut iste relictus est solus, ecce crudeliores et acriores iidem revertuntur Æthiopes, et non jam per manus et pedes, sed per genitalia ipsa corripunt, eumque sic non sine gravissimo illius dolore suspendunt. Nam velut si rostro passer accipitris, vel aquilinis unguibus columba rapiatur implumis; sic a reprobis illis spiritibus miser iste corripitur, trahitur libratus, per verenda suspenditur, et quasi recuperata præda, quæ fuerat perdita, longius asportatur; cum ecce beatus Petrus radianti nimis, ac terribili splendore conspicuus, se tanquam fulmen injecit, rapinam suam quasi per impetum violenti spiritus apprehendit, et clavibus quas manu gestabat, raptos nequissimos acerrime verberavit. Mox illum ad domum propriam usque perduxit, reddensque spiritum corpori, utramque saluti substantiam reformavit. Nam ille prolinus convalescens, 599 domui suæ sine cunctatione disposuit, atque ad Cluniacense monasteriū properans, sanctæ conversationis habitum fervida satis devotione suscepit. Sic itaque divinæ militiæ transfuga, dum paterni verberis disciplina coelitus cruditur, de manu cruenti prædonis eripitur, et ovis oberrans ad proprii pastoris mapalia revocatur.

A Sed jam se reprimens calamus cohibeat styllum, ne regulam brevitatis excedat epistolare compendium.

Scribite, si placet distichon istud in refectorio, sub pedibus apostolorum.

Ignit apostolicum linguarum flamma senatum,
Germinat et varias quasi vox fecunda loquelas.

DISPUTATIO.

DE VARIIS APPARITIONIBUS ET MIRACULIS.

ARGUMENTUM. — Archiepiscopo, utpote qui talibus rebus audiendis magnopere delectabatur, nuntiat canonicos Velitrensis Ecclesiæ, cui ipse præerat emersisse tandem aliquando, et se ad bonam, ut dicitur, frugem recepisse, eosque juxta præscriptam sibi disciplinam, non ut ante coactos, sed sponte et libenter vitam instituere. Affert deinde nonnulla exempla, et mira, quæ multis contigerunt, ex quibus non parva utilitas percipi potest.

Domno A. venerabili archiepiscopo, Petrus peccator monachus plenissimæ devotionis affectum.

Quia novi sanctam mentem tuam, venerabilis Pater, præcipue de hominum salute gaudere, adco ut cum animarum te contigit audire profectum, velut ad dulcium epularum aggliscas, ac delecteris edulium.

Refero tibi de canonicis nostris, sanctæ videlicet Velitrensis Ecclesiæ, quia qui sub multis laboribus nostris atque sudoribus incorrigibiles videbantur, jam per divinam gratiam resipiscunt, et per canonicæ regulæ tramitem non jam coacti, sed gaudentes incedunt. Unusquisque præterea eorum quadragesimali tempore quotidie psalterium complet; tribus per hebdomadam diebus omnes vino et pulmento communiter abstinent; tantumque districtæ conversationis videntur habere fervorem, ut per totam Quadragesimam, quæ est ante Pascha: et illam, quæ Nativitatem Domini nostri Jesu Christi consuetudinaliter antecedit, tribus in hebdomada diebus unusquisque se in capitulo coram fratribus exuat, et propria peccata confessus, dura corrigiarum scutica perferat disciplinam. In quo videlicet sanctæ conversationis indicio potes manifeste colligere, quid de cæteris vitæ modis, et observationibus debeas æstimare. Et, o disciplina salutifera, nimirum carnis afflictio! in qua dum corpus ad humanum 600 nudatur aspectum, ante Dei oculos coruscantibus indumentis apparet ornatum. Porro vix dum mensis emensus est quo res contigit ista quam refero.

CAP. PRIMUM. *Baruncii eremitæ sanctitas.*

Baruncius plane mihi frater unanimis, et in amoris præcipui dulcedine singularis, non in eremo, sed in villa quadam eremo subjecta, dum opus ageret necessarium, languorum incurrit extremum. Qui dum sibi imminentem cognosceret obitum, fratribus, qui sibi sedulitatis officium exhibebant, poenitentiam sibi proposuit injungi: qui dum tres, vel ut multum, quatuor psalmos, utpote sancto, et

innocenti viro, sufficere judicarent; ille petiit, ut decem sibi annorum poenitentiam traderent, quam illico peragendam fratribus, qui morabantur in eremo, quantocius delegarent. Nocte igitur insecta, dum quique per cellas constituti post gallicinium nudati, corporalibus disciplinis insisterent, festinarentque fratres poenitentiam, antequam ille moreretur, implere; Lamberto fratri, qui sibi sedulus assistebat, Baruncius ait: Cur, inquit, te non praeparas, et sicut caeteri fratres indumentis ecclesiasticis non adornas? Omnes enim de eremo fratres usque modo mihi visibiliter astiterunt, albis nimirum ac resplendentibus stolis induti, et velut in choro psallentes, micantium vestium candore conspicui. Compulit ergo illum, ut ad eorum indueretur exemplum. Ubi notandum, quia dum fratres illi nudati corporalibus disciplinis essent ab ipso procul intenti, ei, ut ita loquar, non jam carnalibus, sed spiritualibus oculis decoro cultu videbantur induti. Is plane, qui mihi hoc retulit, venerabilis pater Liutprandus aliud etiam mihi consequenter innotuit, quod ab audientium aedificatione non vacat.

Initio, inquit, illius Quadragesimae, quae Nativitatem Dominicam ex ecclesiastica institutione praecedit, tanta mihi subito molestia repentini languoris incubuit; ut vix pedibus constanter insisterem, nedum possem regulam quotidianae conversationis implere. Cumque tenebrosis atque confusis cogitationibus fluctuans, jejunium funditus desperarem, ac de quotidiana deinceps ciborum remissione decernerem, subito lenis mihi sopor obresit, et super codicem, cui videlicet intentus eram, caput paululum reclinavi. Tunc mihi visum est, quod tota cella plena esset fumo, et insuper quamplures illic essent homines, qui clamoris ac mutuis inter se vociferarentur colloquiis: cum ecce sanctus frater Juventius, qui in eadem eremo laudabiliter conversatur, repente cellulae fores irrupit, et zelo severissimae animadversionis homines exturbavit, ac sine mora violenter propellens exclusit. Num, inquit, hujus eremi non est inviolabilis regula, ut colloquium fieri in cella quisque non audeat, sed ingredientium labia silentii protinus censura compescat? Moxque manutergium repente corripuit, omnemque funi chaos, tetramque congeriem, qua cella replebatur, abiecit. Quo facto, protinus exseporatus evigilo, mentemque meam ab omni fumigantium cogitationum caligine liberam, non sine magna cordis laetitia recognosco. Tunc itaque omni ledio tentationis atque languoris expulso, tantae virtutis in me robur ac fortitudinem reperi, ut per totam illam Quadragesimam usque ad Dominicam Nativitatem vix aliquando vel leviter esurirem: et ne uno quidem die praeter panem et aquam, nisi fallor, alia quaelibet alimenta requirerem.

CAP. II. — *Parisiensis episcopi intemperantia divinitus punitur.*

Et, o utinam sic Albuino [Alberico f.] Parisiensis Ecclesiae contigisset episcopo. Cui nimirum dum septimi, si rite teneo, mensis jejunium celebraret; et profligato jam jejunii biduo, ad Sabbatum pervenisset, singularis ferus venatione captus, offertur. Mox ille in concupiscentiam lethalis edulii pestilenter illectus exarsit, jejunium in alteram hebdomadam transferendum esse decrevit: et confestim coquis, ut porcum accuratius coquerent, imperavit. Illo itaque die gulae suae perfecit homo miserabilis appetitum, octavo autem, proximo videlicet Sabbato, diem clausit extremum. Et hoc certe digne commeruit, qui de Ecclesiae sacratio quasi sepulcra concupiscentiae fecit in deserto (Num. xi). Quid autem mirum, si illi, ubi tam aperta est culpa, manifeste est irrogata vindicta, cum saepe miserabilem rei videamus eventum, et tamen ignoremus supernae dispositionis causam latente mysterium?

Leo plane dudum Puteolanus episcopus, nunc autem nobilis eremita, nuper mihi et fratribus retulit, quia cum daemoniacus quidam esset in monasterio, quod apud Parhenopen est in beati Agnelli confessoris honorem constructum, in hominem prope astantem repentinus insiluit, eumque rabido furore percutiens, protinus interfecit. Et, o quis profunda Dei judicia penetrare sufficiat! Mox enim, ut innocentem hominem furibundus exstinxit, confestim a daemone liberatus, et menti suae ac rationi pristinae restitutus, nunquam de caetero passionis illius molestiam pertulit. Inquisitus autem cur hoc facinus perpetraverit: Hominem, inquit, non vidi, sed nigrum canem, qui me mordicus apprehendere satagebat, sicut mihi videbatur, occidi. In hoc igitur occulte dispositionis effectum causa non claruit, cur videlicet vel ille repentino dignus fuerit vulnere perimi; vel iste meruerit a daemone liberari. Cum et ille, quantum ad humanum spectat arbitrium, innocenter occisus; et iste, quantum ad exterioris reatus speciem, videatur ultione plectendus. Et quid mirum, si merita nobis aliena non pateant; cum et ipsi saepe, quod fecimus, per oblivionis hebetudinem ignoremus?

CAP. III. — *B. virgo Maria in suae festivitatis Assumptione innumeros liberat a poenis Purgatorii.*

Religiosus plane presbyter Joannes rem mihi retulit ante paucos annos Romae contigisse, quam narro. In Assumptione scilicet beatae Dei genitricis Mariae, cum nocturno tempore Romanus populus juxta morem orationibus et litanis insisteret, et accensis luminibus diversarum regionum ecclesias perlustraret; mulier quaedam in basilica, quae est ad honorem ejusdem beatae Virginis, in Capitulo [Capitolio vel Campitello f.] constituta, commatrem suam vidit, quae scilicet ab anno fere fuerat jam defuncta. Cumque per multitudinem confluentium ad ejus attingere non potuisset colloquium, studuit eam in tali cujusdam angiportus articulo praestolari: ut dubium non esset, quod egressa basilicam, ab ea as

clinare non posset. Hanc itaque transeuntem protinus inquisivit : Num, inquit, tu commater mea es, Marozia videlicet, quæ dudum defuncta es? Hoc illi vocabulum fuerat, dum adviveret. Qua respondente : Ipsa sum. Et quomodo, inquit, tibi nunc est? Ait : Usque hodie non levis me poena constrinxit, quia videlicet per lasciviæ petulantis illecebras cum coetaneis me puellis in tenera adhuc ætate foedavi; et hoc ipsum, proh dolor! oblivioni quodammodo tradens, sacerdoti quidem confessa fui, sed iudicium non accepi. Verum hodie regina mundi pro nobis preces fudit, meque cum multis aliis de locis poenalibus liberavit, tantaque multitudo per interventionem ejus hodie est de tormentis erepta, ut numerum totius Romanæ plebis excedat; unde sacra eidem dominæ nostræ gloriosæ dicata passim loca visitamus, actionesque sibi gratiarum pro tantis misericordiæ beneficiis alacres exhibemus. Cumque super hoc commater illius ambigeret, nec fidem facile sermonibus adhiberet, subjunxit : Ut experiaris, inquit, pro certo verum esse quod loquor, scias te transacto hoc anno, in hac eadem festivitate procul dubio morituram. Quod si, quod fieri non potest, ulterius vixeris, me protulisse mendacium liquido comprobabis. Et his dictis, ab oculis ejus evanuit. Mox illa cilicium induit, et de obitu suo sollicita, quæ audierat, vivere cautius cœpit. Quid plura? Peracto fere anno pridianis cœpit ægrotare vigiliis? in ipso vero festivitatis die vitam, sicut ei demonstratum fuerat, terminavit. Ubi notandum, et non leviter expavescendum, quia de peracta culpa, quam præfata mulier oblivioni tradiderat, usque ad interventum intemeratæ Dei Genitricis supplicia perferebat.

CAP. IV — Sanctorum apparitio pulcherrima Romæ in ecclesia sanctæ Cæciliæ.

Rainaldus quoque Cumanus episcopus mihi narravit, quod et ab Humberto venerabili sanctæ Ruffinæ quondam episcopo se didicisse perhibuit. Presbyterum, inquit, nocturno **603** silentio quiescentem, compater suus, qui defunctus fuerat, in visione clamavit, dicens : Veni, vide spectaculum, quod judicare non poteris otiosum. Duxit ergo illum ad basilicam beatæ Cæciliæ, in cujus videlicet atrio videbantur Agnes, Agatha, eademque Cæcilia, multarumque beatarum virginum chorus, mirabili cultus et habitus nitore conspicuus. Hæ nimirum parabant quamdam magnificam sedem, cæteris hinc inde subselliis eminentem, et ecce B. virgo Maria cum Petro, et Paulo atque David, ac non parvis martyrum diversorumque sanctorum vallata turmis micantibus venit, seseque in ea, quæ parata erat, sede composuit. Porro autem dum in illo tam sancto conventu silentium fieret, omnesque reverenter astarent, ecce mulier quædam, licet paupercula, pelliceo tamen indumento decenter ornata, ad intemeratæ Virginis vestigia corruit, eamque ut Joanni patricio jam defuncto misereretur, oravit. Cumque hoc ipsum mulier ter obsecrando repeteret, nec responsum aliquod impetrare posset, adjecit : Nosti, inquit, domina mea, regina mundi; ego sum mi-
era

illa, quæ in atrio Basilicæ tuæ majoris nuda et tremula jacebat consueveram. Ille vero mox ut aspexit, pia mihi miseratione condoluit, et pellem hanc super me, qua videlicet erat indutus, iniecit. Tunc beata Dei Genitrix : Homo, inquit, ille, de quo rogas, multa flagitiorum mole depressus est; duo tamen hæc habuit, ut et indigentibus pius, et magna sacris locis exstitisset humilitate devotus. Frequenter enim oleum propriis cervicibus deferebat, et lucernis Ecclesiæ meæ fomitibus ministrabat. Cumque super hoc eidem patricio et cæteri sancti testimonium perhiberent, eumque idipsum et suis ecclesiis egisse simul assererent; illico regina mundi præcepit, ut patricius ille duceretur ad medium; et ecce multitudo dæmonum præfatum Joannem trahunt, poenalibus undique loris astrictum, et ambientium catenarum squaloribus vehementer attritum. Tunc eum domina nostra jussit absolvi, et sanctorum cœtibus aggregari; vincula vero, quibus ille fuerat absolutus, alteri homini, qui in hac adhuc vita manebat, præcepit innectenda repõni. Tunc conventus ille sanctorum solutus est, et unusquisque in diversa contendens, ab aspectu cernentis evanuit. Beatus vero Petrus apostolus ad ecclesiam suam venit, cui protinus omnium successorum suorum, pontificum videlicet Romanorum, chorus infulatus ac festivus occurrit : ipse quoque beatus Petrus cum catenus videretur indutus Hebraicis vestibus, sicut in picturis ubique conspicitur, tunc et phrygium suscepit in capite; et sicut cæteri, sacerdotalibus infulis est ornatus in corpore. Tunc responsorium illud, quod dicitur : Tu es pastor ovium; melodiis atque mellifluis cœperunt intonare clamoribus; sicque illum usque ad sacerdotalis chori **604** consistorium deduxerunt. Quo perveniens, ipse apostolorum princeps nocturnum est exorsus officium, dicens : Domine, labia mea aperiens : deinde tres psalmos, totidemque lectiones ac responsoria, quæ in apostolorum natalitiis recenseantur, canonico more persolvit. Omnibus itaque per ordinem rite decursis, matutinis quoque laudibus consequenter expletis, ejusdem ecclesiæ tintinabulum sonuit, et continuo presbyter, qui hæc videbat, evigilans, somnium terminavit.

Præterea idem, qui supra, mihi narravit episcopus, quia monachus quidam quotidie dum ante sanctum altare beatæ Mariæ semper virginis pertransiret, illam ex more percurrere antiphonam, quæ sic incipit : Gaude, Dei Genitrix virgo immaculata; gaude, quæ gaudium ab angelo suscepisti; gaude, quæ genuisti æterni luminis claritatem; gaude, mater; gaude, sancta Dei Genitrix virgo. Tu sola mater innupta. Te laudat omnis factura. Genitrix lucis, intercede pro nobis. Quam videlicet antiphonam dum quadam die pertransiens diceret, audivit vocem ex eodem altario procedentem : Gaudium mihi annuntiasti; gaudium tibi eveniet.

CAP. V. — Officium mortuorum quotidie persolvens in cæleste regnum introducit.

Sed et idem mihi narravit episcopus; quia fratres

quidam non quotidiano, non certe solemnibus sancto-
rum, sed solo utebatur, et delectabatur officio de-
functorum. Cumque conditionis humanæ debitum
solvens tribunali superni Judicis astitisset; cepit
turba dæmonum vehementer hoc illi crimen impin-
gere, quod ecclesiasticæ institutionis regulam
negligens, per assuetæ synaxis officia vota Deo red-
dere contempsisset. Tunc beata regina mundi sem-
per virgo Maria, et omnes sanctorum chori cum ea
valenter occurrunt, seseque ad illius auxilium con-
corditer interponunt. Hic, inquit, noster capella-
nus ac minister exstitit: quodque defunctorum
semper exsequiis libenter interfuit, nobis omnibus
procul dubio ministravit. Absit igitur, ut in impio-

rum manus istæ deveniat, qui piis erga nos, dum
adviveret, studiis insudabat. Sic itaque beatæ Vir-
ginis precibus, omniumque supplicatione sanctorum,
in eorum meruit transire consortium. Ignorabat
tamen hujus rei relator episcopus, utrum ille frater
ad nos reversus, an aliis in hac vita degentibus ista
retulerit.

Hæc tibi, venerabilis frater, familiariter scribo,
quia velut suavibus epulis, sic in tua, quæcunque
sit, allocutione delector: et mens mea continuo
lætatur, et gliscit, cum aliquid, quod tibi congrue
scribatur, occurrit.

Sit nomen Domini benedictum.

605-606 OPUSCULUM TRICESIMUM QUINTUM.

DE PICTURIS PRINCIPUM APOSTOLORUM.

ARGUMENTUM.— Causam affert cur Paulus apostolus ad dexteram, Petrus vero ad sinistram in picturis ex-
primantur, idcirco scilicet, quia Paulus esset ex tribu Benjamin, qui Latine, *filius dexteræ* interpretatur;
probatque hujusmodi nomen aptissime illi convenire. Multas quoque ejusdem Pauli prærogativas adducit.
Tum demum exponit cur Hierosolymitana Ecclesia, cum in ea Christus passus fuerit, non sit caput om-
nium Ecclesiarum.

Domno DESIDERIO sanctæ conversionis [conversa-
tionis] abbati, religiosoque conventui, PETRUS pecca-
tor monachus in Domino servitatem.

Ut domnum Martinum ad vos iter arripere didici,
notario protinus, ut exciperet, imperavi. Sed quo-
niam per totum quadragesimalem circulum tecum,
venerabilis pater, familiariter degens, quæque con-
ferenda videbantur, viva voce contulimus, et quæ
communicanda erant, sive tractanda, sæpius inti-
mavimus; jam quid novi ad te scribi valeat, non
invenio, dum quidquid necessarium esse poterat,
frequentius iteratum alterutra confabulatione per-
pendo. Quid igitur faciam? Nunquid qui loqui
coeperam, deficiente materia, stolide contices-
cam?

CAPUT PRIMUM.

*Cur Petrus ad sinistram, et Paulus ad dextram in
picturis collocentur.*

Sed dum armatam penna, atque ad scribendum ex-
more libratam manum scriptoris aspicio, materia
mihî dulcis offertur, de qua ad disputandum mea
mens alacriter provocetur. Per istam siquidem
notarii dextram repente mihî illud occurrit, quod
ipse a me, quæstione proposita, sæpenumero requi-
sisti: Cur videlicet in imaginibus picturarum per
universas adjacentes Romæ provincias, Petrus qui
primus est, ad sinistram; coapostolatus autem ejus
Paulus constituitur ad dextram; cum juxta vulgarem
sensum hoc rerum ordo deposcat, ut Petrus, qui
senatus apostolici princeps est, dextrum Domini la-
tus; Paulus vero, qui junior est, sinistrum jure
possideat? Sed durum est valde, ut opinemur, quia

B tam egregium, tamque famosum apostolicæ dispo-
sitionis ordinem inconsulte, atque inconsiderate
devota Deo ac religiosa vetustas admiserit. Neque
enim credendum est, ut Constantinus imperator,
imo papa Silvester; atque post eos principes et sa-
cerdotes in ecclesiasticæ disciplinæ littera pervigiles
atque solertes, hunc ordinem tantorum principum
negligendum ducerent, si correctione dignum aliqua-
tenus æstimarent. Ne ergo sanctæ hujus historię
ordo inordinatus appareat, quod nobis videtur, san-
ctitati vestræ breviter innotescat.

Paulum plane de tribu Benjamin exstitisse quis
ambigit? Benjamin autem Hebraice, Latine *filius
dexteræ* nuncupatur. Quid ergo mirum est, si ad
dexteram constituitur, qui vocabulum dexteræ ex
C paterno jure sortitur? Enim vero, ut vetus illa beato
Paulo liquido congruere videatur historia, non sine
causa Scriptura dicit: « Quia egrediente anima
Rachel præ dolore, et imminente jam morte, vocavit
nomen filii sui, Benoni, id est *filius doloris mei*
(Gen. xxxv). » Pater vero appellavit eum Benjamin,
id est, *filius dexteræ*. Per Rachel namque, quæ ovis,
vel visum principium dicitur, Ecclesia non immerito
designatur. Quæ nimirum et ad istarum ovium innocen-
ter vivit, et per studium contemplationis ad videndam
Redemptoris suis speciem medullitus inardescit. Qui
de se requiruntibus Judæis ait: « Ego principium,
qui et loquor vobis (Joan. viii). » Benjamin igitur
nascentem, Rachel mater emoritur; dum appropin-
quante ad lucem novæ regenerationis Saulo, perse-
D cutionibus Ecclesia per eum crudeliter impugnatur.
Sicut Lucas in Actibus apostolorum: « Saulus, inquit,